

Valodas konsultācijas: elektroniskā datubāze

<http://www.valodaskonsultacijas.lv/lv/questions/1058>

Jautājums	Kā pareizi: <i>eiroleisks</i> vai <i>eiropisks</i> ?
Atbilde	<p>Mūsdienu latviešu valodas normām atbilst atvasinājums <i>eiroleisks</i>.</p> <p>Latviešu periodikā vārds <i>eiropisks</i> atrodams kopš 19. gadsimta 60. gadiem, savukārt <i>eiroleisks</i> – kopš 70. gadiem. Tātad jau kopš 19. gadsimta otrās puses abi aizguvumi ir konkurējuši (sal. krievu <i>европейский</i>, vācu <i>europäisch</i>).</p> <p>20. gadsimta 30. gados vairākās publikācijās periodikā (piemēram, „Valodnieka piezīmes”, „Valodas prakses jautājumi”, „Mūsu valodas kļūdas”) stingri norādīts, ka vienīgais pareizais variants ir <i>eiropisks</i>, jo atvasinājums darināts ar <i>-isks</i> (<i>algebrisks</i>, <i>eiropisks</i>, <i>romisks</i>).* Pie šī atvasinājuma arī palikts trimdā, kur Latviešu valodas krātuves 1942. gadā publicētā „Latviešu pareizrakstības vārdnīca” izdota vairākas reizes.</p> <p>Tikmēr Latvijā gadu gaitā nostiprinās atvasinājums <i>eiroleisks</i> kā skaidrojošajās, tā pareizrakstības un pareizrakstības vārdnīcās. Tas droši vien izskaidro, kāpēc Nacionālajā korpusu kolekcijā <i>eiroleisks</i> pārliecinoši prevalē pār <i>eiropisks</i> (atbilstoši 5000 pret 200). Te gan jāpiebilst, ka 80. gados Aina Blinkena <i>eiroleisks</i> un <i>eiropisks</i> minējusi pie problemātiskiem gadījumiem īpašības vārdu atvasināšanā no aizgūtiem lietvārdiem, tomēr mūsdienu latviešu valodas normām atbilst atvasinājums <i>eiroleisks</i>.</p> <p>*Tā norādīts 1935. gada 7. novembra Rīgas Latviešu biedrības Valodniecības nodaļas sēdes protokolā. Sēdes vadītājs bijis Jānis Endzelīns, un, visticamāk, tas arī ietekmējis vairāku publikāciju tapšanu.</p>
Avoti	<p><i>Profesora Endzelīna atbildes. Rīgas Latviešu biedrības valodniecības nodaļas sēžu protokoli 1933–1942. 3., elektroniskais izdevums.</i> P. Kļaviņa priekšv. un rādītāji. Rīga : Eraksti, 2008.</p> <p><i>Periodika. Latvijas Nacionālā digitālā bibliotēka.</i></p> <p><i>Latviešu literārās valodas vārdnīca.</i> 2. sēj. Atb. red. L. Ceplītis. Rīga : Zinātne, 1973, 476. lpp.</p>

Ceplītis, L., Miķelsone, A., Porīte, T., Raģe, S. *Latviešu valodas pareizrakstības un pareizrūnas vārdnīca*. Rīga : Avots, 2007, 204. lpp.

Blinkena, A. *Latviešu literārās valodas normalizācijas aktuālās problēmas. Baltu valodas senāk un tagad*. Rīga : Zinātne, 1985, 11. lpp.

Zilgalve, E., Pūtele, I., Pēča, K. Valodas konsultācijas. *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi*. Populārzinātnisku rakstu krājums. Nr. 20. Atb. red. V. Šaudiņa. Rīga : Latviešu valodas aģentūra, 2025, 233.–234. lpp.

